

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра міжнародних економічних відносин
та європейської інтеграції

Кваліфікаційна робота на правах рукопису

Маюн Вікторія Ярославівна

УДК 338.48:339.9(477)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

"Вплив міжнародного туризму на економічне зростання України"

за ОПП "Міжнародні економічні відносини" спец. 292 "Міжнародні
економічні відносини" галузі знань 29 "Міжнародні відносини"

Подається на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело

_____ Вікторія МАЮН

Керівник роботи
Олександр КОВАЛЬЧУК
кандидат екон. наук, доцент

Житомир 2025

АНОТАЦІЯ

Маюн В Я. Вплив міжнародного туризму на економічне зростання України. - *Кваліфікаційна робота на правах рукопису.*

Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) освітнього ступеня за ОПП “Міжнародні економічні відносини” галузі знань 29 “Міжнародні відносини”, спеціальності 292 “Міжнародні економічні відносини” - Поліський національний університет, Житомир, 2025.

У роботі здійснено комплексний аналіз впливу міжнародного туризму на економічне зростання України в умовах воєнного стану та глобальних викликів. Розглянуто динаміку та структурні зміни туристичних потоків, трансформацію ролі різних видів туризму та їхній вплив на суміжні галузі економіки. Проведено порівняльний аналіз статистичних показників туристичних доходів довоєнного періоду та сучасного етапу. На основі отриманих результатів запропоновано стратегічні напрями відновлення міжнародного туризму.

Ключові слова: туризм, туристичні потоки, економічне зростання, доходи.

ANNOTATION

Mayun V. Y. The impact of international tourism on the economic growth of Ukraine. - *Qualification work in the form of a manuscript.*

Qualification work for the first (bachelor's) degree in the field of knowledge 29 “International Relations”, specialty 292 “International Economic Relations” - Polissia National University, Zhytomyr, 2025.

The work provides a comprehensive analysis of the impact of international tourism on the economic growth of Ukraine under martial law and global challenges. The dynamics and structural changes in tourist flows, the transformation of the role of various types of tourism and their impact on related sectors of the economy are considered. A comparative analysis of statistical indicators of tourist revenues of the pre-war period and the modern stage is carried out. Based on the results obtained, strategic directions for the restoration of international tourism are proposed.

Keywords: tourism, tourist flows, economic growth, revenues.

Зміст

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	7
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ВПЛИВУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ НА НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ	12
2.1. Аналіз динаміки та структури міжнародної туристичної галузі в Україні	12
2.2. Оцінка економічного впливу та конкурентоспроможності міжнародного туристичного ринку на економіку країни	16
РОЗДІЛ 3. СВІТОВІ ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	24
ВИСНОВКИ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	33
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Міжнародний туризм - один з найбільш стрімко зростаючих секторів глобальної економіки, який демонструє стійке збільшення протягом минулих десятиліть, справляючи значний вплив на економічне зростання багатьох держав. Дослідженням впливу міжнародного туризму на економічне зростання займалися закордонні вчені, зокрема Дж. Бланке, М. Чіеса, С. Вангер, Л. Двайер, а також українські вчені: Т. Ткаченко, С. Мельниченко, М. Мальська. Значний обсяг наукових робіт зосереджений на вивченні механізмів мультиплікаційного ефекту туристичних витрат, оцінці частки туризму у ВВП та рівні зайнятості, аналізі конкурентоспроможності туристичних напрямків.

Актуальність теми. Тема впливу міжнародного туризму на економічне зростання України стає надзвичайно актуальною, враховуючи потребу у диверсифікації національної економіки та знаходженні нових шляхів отримання валютних надходжень в умовах відбудови після війни. Вивчення механізмів трансформації туристичних витрат іноземних відвідувачів на економічне зростання є критично важливим з огляду на мультиплікаційний ефект туризму, котрий активізує розвиток більш ніж 50 взаємопов'язаних галузей економіки, таких як транспорт, харчова промисловість, роздрібна торгівля та будівництво.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням впливу міжнародного туризму на економічне зростання присвятили свої праці низка закордонних дослідників. Зокрема, Дж. Флетчер (2018 р.) запропонував методологію всебічного аналізу економічних наслідків туристичної діяльності, а Л. Двайер (2020 р.) розробив модель впливу туристичних витрат на макроекономічні показники. Серед українських вчених важливий внесок зробили: Г. Заячківська (2019 р.), яка вивчала шляхи інтеграції України у європейський туристичний простір, та Т. Ткаченко (2021 р.), котра систематизувала підходи до сталого розвитку туризму в національній економіці. Значущі також праці

С. Мельниченко (2022 р.) щодо інформаційних технологій у туристичному бізнесі та М. Мальської (2023 р.), що досліджувала регіональні особливості розвитку туристичної галузі України.

Мета кваліфікаційної роботи. Метою роботи є дослідження стану, тенденцій та перспектив впливу міжнародного туризму на економічний розвиток України з урахуванням сучасних глобальних викликів та воєнного стану, а також обґрунтування ролі туристичної галузі у структурі національної економіки як інструменту стимулювання економічної активності, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення соціально-економічної стабільності держави.

Завдання кваліфікаційної роботи:

- обґрунтування необхідності дослідження впливу міжнародного туризму на економічний розвиток України в контексті глобальних викликів;
- аналіз динаміки та структури міжнародного туристичного потоку в Україні, порівняння з провідними туристичними державами;
- визначення основних шляхів впливу міжнародного туризму на ключові макроекономічні індикатори, зокрема ВВП, рівень зайнятості, і доходи держави;
- оцінка основних перешкоди на шляху розвитку міжнародного туризму в Україні.
- визначення перспектив зростання ролі туризму в економічному зростанні.

Об'єкт дослідження. Економічні процеси й закономірності розвитку міжнародного туризму, як невід'ємної частини системи національної економіки, які визначають динаміку та показники економічного розвитку України.

Предмет дослідження. Механізми і засоби втілення економічного потенціалу міжнародного туризму з огляду на його вплив на зростання національної економіки України.

Методи дослідження. Включають аналіз наукових і статистичних джерел, порівняльний аналіз, системний підхід, а також методи узагальнення і прогнозування для оцінки ефективності аналізу та перспектив.

Інформаційна база дослідження. Під час дослідження впливу міжнародного туризму на економічний розвиток України була задіяна різноманітна інформаційна база, що забезпечила всебічне дослідження питання та створила підґрунтя для формулювання аргументованих висновків і практичних пропозицій, зокрема, Державна служба статистики України, Державне агентство розвитку туризму України (ДАРТ), Міністерство економіки України, WTTC.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Результати дослідження були апробовані на всеукраїнських наукових конференціях, зокрема:

1. Маюн В. Я. Вплив сучасних геополітичних наративів на розвиток міжнародного туризму. *Міжнародні економічні відносини в епоху становлення смарт-суспільства 5.0*: збірник праць учасників студ. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 21 лист. 2024 р.). Поліський національний університет, 2024. С. 77-80.
2. Маюн В. Я. Туризм у політиці економічної та соціальної згуртованості ЄС. *Політика згуртування ЄС: реальність, виклики та перспективи*: збірник праць учасників міжн. конф. (м. Житомир, 09 травня 2025 р.). Поліський національний університет, 2025. С. 17-20

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (32 найменувань). Текст роботи проілюстровано 7 рисунками та 2 таблицями.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Туризм – це багатовекторне явище, яке об'єднує економічні, суспільні, культурні та екологічні складові. Він володіє величезним потенціалом для безперервного поступу та тісно взаємопов'язаний з багатьма секторами економіки, що визначає його ключову роль у соціально-економічному розвитку країн та їхніх народів. Туризм є однією з найбільш динамічних сфер людської діяльності. Він виступає каталізатором економічного та культурного зростання, сприяє збереженню довкілля та історико-культурної спадщини, а також розвитку міжнародного порозуміння, миру, поваги до прав людини та основних свобод, незалежно від раси, статі, мови або релігії.

Одним з різновидів туризму є міжнародний туризм. Він визначається низкою специфічних рис, що відрізняють його від решти туристичних напрямків. Одна з них – це перетин державних кордонів, а тому – необхідність дотримання низки формальностей. Йдеться про оформлення закордонних паспортів та віз, проходження митних процедур, валютного та медичного контролю. Спрощення або, навпаки, ускладнення цих формальностей напряду впливає на обсяги міжнародних туристичних потоків, стимулюючи або, відповідно, обмежуючи їх [27]. В економічному контексті туризм характеризується як унікальний вид споживання товарів, послуг та матеріально-духовних цінностей, утворюючи самостійну економічну галузь. Економічна сутність туризму визначається через такі показники: виїзд із звичайного середовища проживання, часові рамки перебування, мотиви та цілі подорожі, потреба в туристичних ресурсах та забезпечення туристських потреб.

Згідно з офіційним трактуванням Всесвітньої туристичної організації ООН (ЮНВТО), міжнародний туризм охоплює активність людей, які здійснюють переміщення та перебувають у локаціях поза своїм постійним місцем проживання впродовж терміну, що не перевищує одного року, з метою

рекреації, комерційної діяльності та інших потреб. Міжнародний туризм складається з в'їзного та виїзного напрямків, а саме активності мешканців-резидентів поза кордонами країни обліку під час внутрішніх або зарубіжних подорожей, а також діяльності відвідувачів-іноземців на території країни обліку у рамках в'їзних туристичних програм. Виїзний туризм охоплює активність постійних мешканців поза межами певної держави в контексті зарубіжних або внутрішніх туристичних маршрутів. В'їзний туризм включає діяльність іноземних відвідувачів на території відповідної країни в рамках міжнародних туристичних програм [11]. Міжнародний туризм також поділяється за цілями поїздок на наступні види: приватний, рекреаційний, освітньо-культурний, спортивний, природно-екологічний, діловий та інші [29].

Туристична галузь на сьогоднішній день – це один з найприбутковіших та найбільш активних секторів світової економіки. Зважаючи на розбудову української держави у післявоєнний час, туризм може перетворитися на ефективний інструмент формування ринкових засад господарювання, забезпечення суттєвих надходжень до державного бюджету, бути однією з форм розумного використання вільного часу, залучення широкого кола людей до ознайомлення з історико-культурною спадщиною, а також вивчення історії рідного краю.

Економічний вплив туристичної індустрії на національну економіку України в статистичних та дослідницьких джерелах загалом оцінюється по-різному. Недосконалість статистичного обліку туризму, нечіткість самого економічного визначення «туристична індустрія» значно ускладнює встановлення справжнього економічного впливу галузі на економіку України [12]. Міжнародний туризм має великий вплив на економіку України, діючи через систему прямих та непрямих економічних ефектів. Прямий вплив полягає у валютних надходженнях, які формуються з витрат іноземних туристів на проживання, харчування, перевезення, екскурсійні послуги та дозвілля. Ці кошти безпосередньо поповнюють валютні резерви країни та

позитивно впливають на платіжний баланс. Разом з тим, туристична галузь генерує чи мало робочих місць в готельно-ресторанному бізнесі, транспортній сфері, екскурсійній діяльності та сфері послуг, що веде до зниження рівня безробіття і збільшення доходів населення.

Непрямий економічний ефект від туризму виражається у заохоченні розвитку суміжних галузей економіки, зокрема будівництва, сільського господарства, легкої промисловості та виробництва сувенірної продукції. Збільшення туристичних потоків підвищує потребу у місцевих товарах і послугах, активізує внутрішню торгівлю та сприяє розвитку малого і середнього підприємництва. До того ж, розвиток туризму сприяє залученню інвестицій у модернізацію транспортної інфраструктури, готельної інфраструктури та об'єктів культурно-історичної спадщини.

Туристські витрати в місці перебування перетворюються на доходи, які породжують послідовний цикл "видатки - надходження - видатки" тощо. Результатом стає перевищення сумарного доходу від туриста над його фактичними тратами в даній локації через мультиплікативний ефект (рис. 1.1).

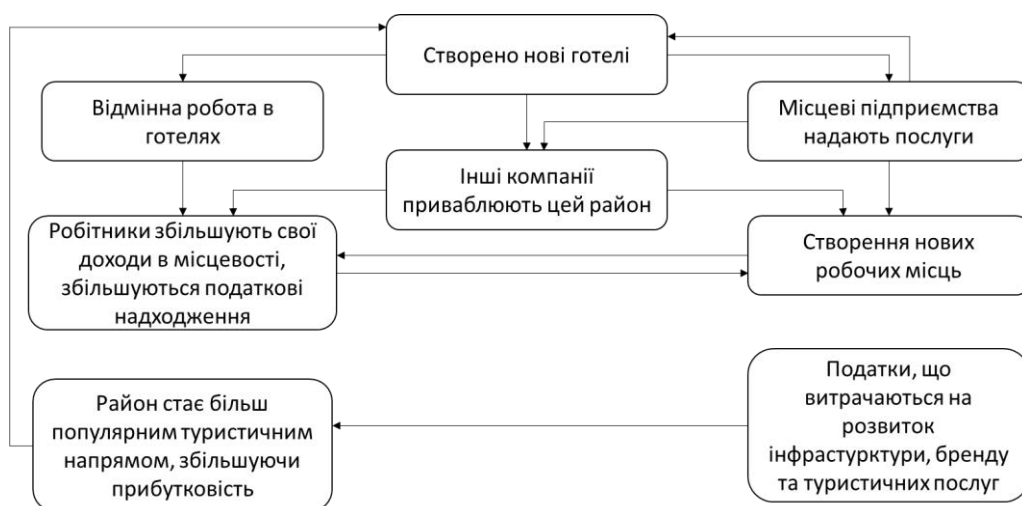

Рис. 1.1. Ефект туристичного мультиплікатора

Джерело: за даними [6]

Мультиплікативний ефект — це економічне поняття, яке описує пропорційне зростання або скорочення підсумкових доходів у результаті надходження або відтоку капіталу. Цей механізм відображає, як зміни в

економічній активності (інвестиції, споживання) впливають на загальні економічні показники. Такий підсилювальний вплив називається множителем. Мультиплікативний ефект застосовується в різних сферах та використовується аналітиками для прогнозування результатів нових капіталовкладень. Дія множника припиняється, коли кошти остаточно "залишають" економіку через імпорتنі операції — придбання товарів у зарубіжних країнах.

З огляду на обмеження та непередбачувані зміни в туристичній галузі, як держави, так і бізнес шукають нові формати подорожей і альтернативні ринки, зокрема розвивають напрямки віртуального туризму. У процесі відновлення міжнародного туризму зростає інтерес до принципів сталого розвитку, з акцентом на екологічну відповідальність і культурну чутливість. Водночас економіки країн, які значною мірою залежать від туристичних надходжень, стикаються зі зниженням ВВП, ростом безробіття у сфері туризму та зменшенням бюджетних доходів. Глобалізація значно полегшує доступ до міжнародного туризму, зменшуючи витрати на транспорт і телекомунікації, а також оптимізуючи обробку, зберігання й обмін інформацією, що дозволяє компаніям будь-якого масштабу працювати в більш рівних умовах [19,8]. Ці процеси також стимулюють лібералізацію міжнародної торгівлі, спрощують візові процедури та знижують адміністративні бар'єри, що робить подорожі зручнішими й доступнішими. Розвиток цифрових технологій і комунікацій значно полегшує туристам доступ до інформації, планування маршруту та бронювання послуг, що, своєю чергою, активізує туристичний попит. Туристичні компанії та країни отримують ширші можливості для просування своїх продуктів на глобальному рівні, що дозволяє залучати більше туристів з усього світу.

Водночас глобалізація загострює конкуренцію між туристичними напрямками: перевагу отримують ті, хто пропонує унікальний і якісний туристичний продукт. Вона також сприяє розвитку інфраструктури — зокрема аеропортів, залізничних та автомобільних шляхів — що робить подорожі

швидшими й комфортнішими. З одного боку, глобалізація стимулює уніфікацію туристичних послуг та адаптацію культурних особливостей до міжнародних стандартів, а з іншого — підтримує інтерес до самобутніх традицій і культурних відмінностей.

Крім того, сучасні технології відкривають нові можливості для просування українського туризму. Це і використання соцмереж, штучного інтелекту, віртуальної реальності, і створення зручних мобільних додатків для туристів. Також ефективно працюють PR-кампанії з участю відомих блогерів і журналістів, які допомагають формувати позитивний імідж України як цікавої та безпечної туристичної локації.

Отже, міжнародний туризм є складним соціально-економічним явищем, що поєднує елементи економіки, культури, екології та міждержавної взаємодії. У контексті повоєнного відновлення, розвиток міжнародного туризму в Україні має не лише економічний, але й іміджевий потенціал, сприяючи інтеграції країни у глобальний туристичний простір. Таким чином, чітке окреслення об'єкта, предмета та методологічної основи дослідження забезпечує необхідну теоретичну базу для подальшого аналізу стану й перспектив туристичної галузі.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ВПЛИВУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ НА НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ

2.1. Аналіз динаміки та структури міжнародної туристичної галузі в Україні

Для розуміння реального стану міжнародного туризму в Україні необхідно проаналізувати фактичні статистичні дані, що відображають динаміку в'їзного туристичного потоку за останні роки. Цей аналіз розкриває зміни в кількості іноземних гостей України, враховуючи вплив різних факторів — насамперед пандемії COVID-19, повномасштабного російського вторгнення у 2022 р. та процесів часткового відновлення турпотоку у 2023–2024 рр. Отримані дані дають змогу оцінити масштаби туристичної активності, визначити ключові країни, з яких приїжджають туристи, та зрозуміти загальні тренди у сфері міжнародного туризму в країні. Це, у свою чергу, надає можливість зробити висновки, що базуються на фактичних даних, щодо впливу туризму на економіку України в умовах кризових ситуацій та поступового виходу з них.

Для кращого розуміння загальних тенденцій у розвитку туристичної галузі в Україні доцільно проаналізувати кількісні показники, що відображають зміну туристичних потоків за останні чотири роки. На наведеному рисунку представлено динаміку кількості туристів, обслугованих українськими туроператорами та турагентами у 2020–2023рр., з розподілом на в'їзний та внутрішній туризм. Такий аналіз дає змогу простежити вплив соціально-економічних, політичних та глобальних подій на структуру туристичного ринку, а також визначити основні проблемні зони та точки зростання для подальшого розвитку галузі (рис 2.1.1).

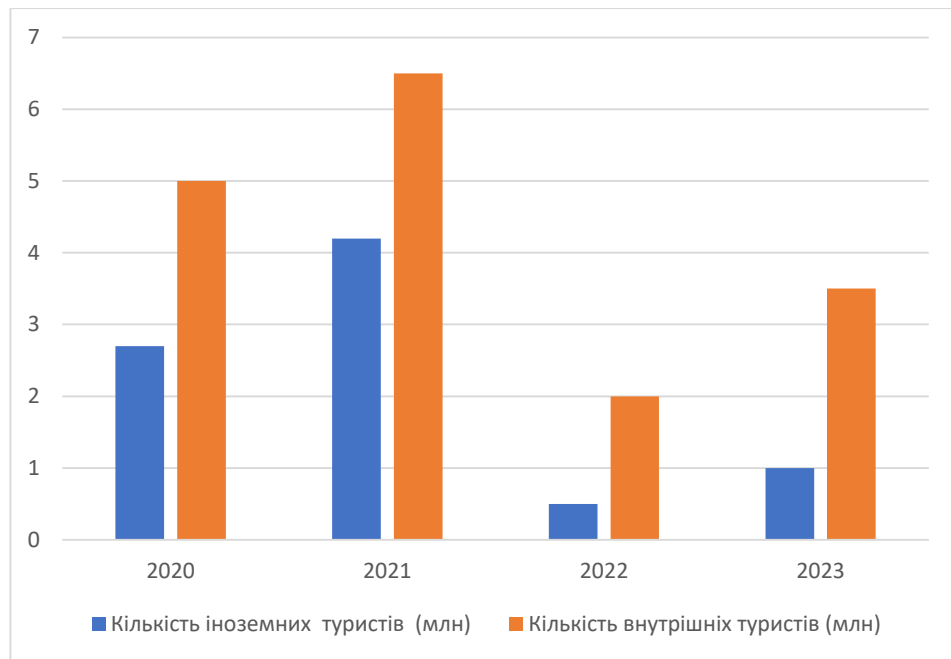

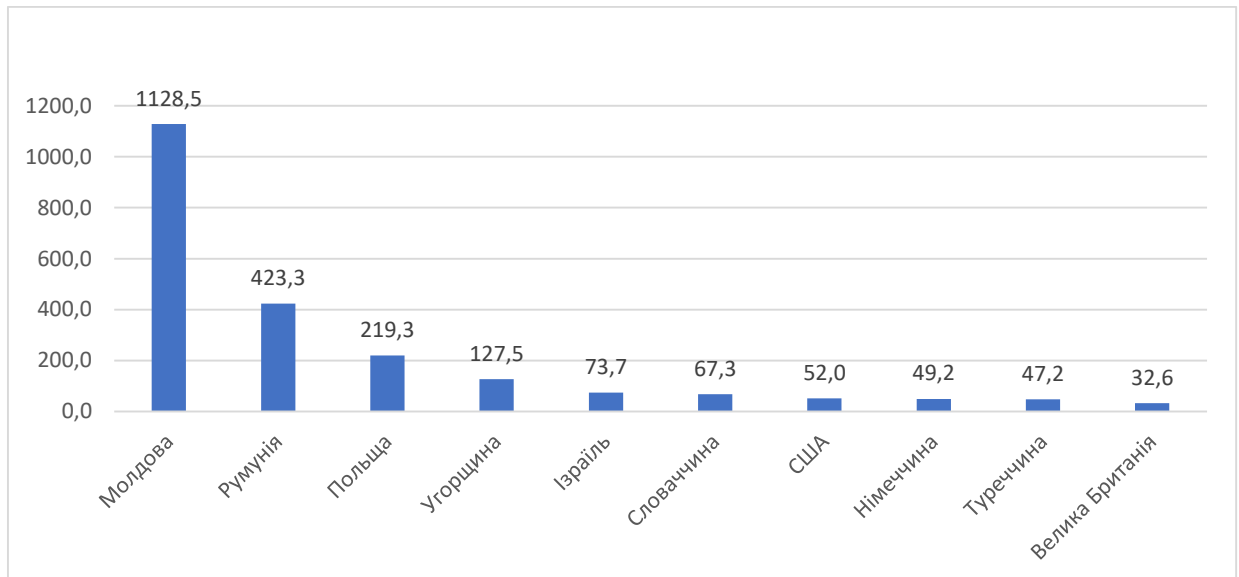
Рис. 2.1.1. Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, 2020-2023 рр. (тис. осіб)

Джерело: за даними [4, 9].

Військові дії та анексія частини українських територій з 2014р. кардинально змінили структуру та динаміку туристичних потоків в Україні. Окупація Автономної Республіки Крим та окремих районів Донецької і Луганської областей призвела до втрати стратегічно важливих туристичних активів, включаючи унікальні природні об'єкти Криму, історичні пам'ятки та розвинену туристичну інфраструктуру. Ці події значно скоротили туристичний потенціал країни та змусили галузь шукати нові шляхи розвитку. Повномасштабна агресія російської федерації проти України стала безпрецедентним випробуванням для всіх сфер життя держави. Туристична індустрія зазнала катастрофічних втрат: масштабні ракетні обстріли та бойові дії призвели до руйнування або пошкодження численних об'єктів туристичної інфраструктури по всій території України [9]. Постраждали готелі, ресторани, музеї, культурні центри, природні парки та заповідники. Особливо важкі втрати зазнали приморські курорти, історичні міста та регіони з розвиненою туристичною інфраструктурою.

Екологічні наслідки військових дій також суттєво вплинули на туристичну привабливість багатьох регіонів. Забруднення ґрунтів, водних ресурсів та повітря внаслідок обстрілів промислових об'єктів, руйнування екосистем та міграція населення створили додаткові перешкоди для відновлення туристичної діяльності у постраждалих областях..

Для розуміння поточного стану міжнародної мобільності та її впливу на туристичну галузь України важливо проаналізувати актуальні дані щодо перетину державного кордону іноземними громадянами. Дослідження географічного розподілу відвідувачів дозволяє не лише зрозуміти поточну ситуацію, але й спрогнозувати перспективи відновлення туристичної активності в майбутньому (рис. 2.1.2.).

**Рис. 2.1.2. Кількість туристів, які відвідали Україну
у 2024 р., за країнами світу (тис. осіб)**

Джерело: взято з [5, 26, 23]

Наведений графік демонструє статистику перетину українського державного кордону іноземними громадянами протягом 2024р.. Лідируючу позицію займає Молдова з показником понад 1128,5 тисяч осіб, що складає приблизно половину від загального обсягу відвідувань. Такі високі цифри пояснюються тісними прикордонними контактами, наявністю сімейних зв'язків, активними трудовими міграційними процесами та, ймовірно,

гуманітарними місіями. Друге та третє місця посідають відповідно Румунія (423,3 тисячі) та Польща (219,3 тисячі) — сусідні держави, які активно взаємодіють з Україною та надають притулок українським громадянам, особливо в період військових дій.

Для комплексного аналізу змін у сфері міжнародного туризму України необхідно розглянути цілі візитів іноземних відвідувачів у попередні роки. Наведені далі дані показують еволюцію в'їзних потоків за основними категоріями: службові справи, туристичні подорожі, бізнес-візити, імміграційні процеси та інші потреби. Такий аналіз надає можливість відстежити зміни у туристичному попиті, спричинені впливом соціально-економічних, політичних та безпекових обставин, особливо пандемії коронавірусу та воєнних дій в Україні з початку 2022р..

Враховуючи, що головним показником для оцінки туристичної галузі є чисельність туристів, а згідно з українським законодавством у сфері туризму, турист — це людина, яка здійснює подорож з будь-якою метою тривалістю від доби до року, не займаючись при цьому оплачуваною роботою та маючи намір покинути відвідувану територію у встановлені терміни, масштаби туристичних потоків різних типів і категорій відображають ступінь туристичного розвитку держави, її регіонів чи окремих туристичних центрів. (таб. 2.1.1.).

Таблиця 2.1.1.

Розподіл в'їзного потоку за метою відвідування (тис. осіб)

Мета	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023 р. до 2021 р., %
Приватна	3903,44	2169,57	2481,20	63,6
Обслуговуючий персонал транспортних засобів	238,50	118,16	69,43	29,1
Транзит	60,31	15,73	1,09	1,8
Туризм	1184,23	0,20	0,70	0,1
Службова	35,56	2,31	0,47	1,3
Навчання	4,29	0,11	0,04	0,8
Інша	13,41	0,91	0,06	0,5

Джерело: за даними [25,21]

Представлена таблиця яскраво демонструє катастрофічний вплив повномасштабної війни на міжнародні відвідування України. Найбільш драматичні зміни відбулися у сфері туризму — з 1184,23 тис. відвідувачів у 2021 році до практично нульових показників у 2022-2023рр. (0,20 та 0,70 тис. відповідно), що означає майже повне припинення туристичної активності. Приватні візити, які традиційно складають основу міжнародної мобільності, також зазнали значного скорочення — з 3903,44 тис. у 2021р. до 2481,20 тис. у 2023р., проте залишаються домінуючою категорією, що підтверджує збереження особистих та сімейних зв'язків навіть в умовах війни. Загалом, структура відвідувань кардинально трансформувалася: замість різноманітних цілей поїздок (туризм, бізнес, транзит) спостерігається майже виключна концентрація на приватних візитах, що відображає переорієнтацію міжнародної мобільності з добровільних рекреаційних та ділових поїздок на вимушені особисті переміщення.

2.2. Оцінка економічного впливу та конкурентоспроможності міжнародного туристичного ринку на економіку країни

Аналіз податкових надходжень від туристичної сфери за початок 2024р. продемонстрував значне зростання порівняно з попереднім періодом. Загальна сума сплачених до бюджету коштів представниками галузі туризму склала 616 млн 391 тис. грн за три місяці, що перевищує показники аналогічного періоду минулого року на 61%, коли було зафіксовано надходження у розмірі 383 млн 221 тис. грн.

Готельний бізнес залишається найбільшим контрибутором серед усіх сегментів туристичної індустрії, забезпечивши 64% від загальних надходжень. Сума податків від готельної діяльності становила 395 млн 194 тис. грн, що на 69% перевищує результати першого кварталу попереднього року (233 млн 693 тис. грн) та на 32% більше показників 2022р. [22]. Порівняно з 2021р., коли готелі сплатили 394 млн 576 тис. грн, цифри практично співставні.

Кількість суб'єктів господарювання, що здійснюють туристичну діяльність та сплачують відповідні податки, зросла на 19% порівняно з першим кварталом 2023р.. При цьому число юридичних осіб збільшилося на 6%, тоді як фізичних осіб-підприємців стало більше на 24%.

Туристичні оператори подвоїли свій внесок до державної казни, сплативши 88 млн 727 тис. грн проти 44 млн 854 тис. грн за відповідний період 2023р.. Для порівняння, у 2021 р. туроператори внесли до бюджету 47 млн грн. Туристичні агентства також продемонстрували позитивну динаміку, збільшивши податкові виплати до 50 млн 330 тис. грн у 2024 році, порівняно з 33 млн 844 тис. грн попереднього року.

Турбази та дитячі табори відпочинку показали зростання податкових надходжень на 41%, сплативши 36 млн 180 тис. грн проти 25 млн 653 тис. грн 2023р. Однак у порівнянні з доповідним 2021р., коли ці заклади внесли 119 млн 183 тис. грн, спостерігається зниження на 70%. Кемпінги та стоянки для автобудинків також збільшили свої внески до 704 тис. грн з 499 тис. грн, проте це вдвічі менше за показники 2021р. (1 млн 535 тис. грн) [22].

За даними Державного агентства розвитку туризму України, туристична галузь не лише пристосувалася до складних умов воєнного часу, але й продовжує розвиватися, забезпечуючи зайнятість та підтримуючи територіальні громади. Зокрема, податкові внески туристичної індустрії становлять важливу складову економіки, яка наразі працює на підтримку національної оборони.

Порівняння з 2021р., коли загальні надходження від туристичної галузі становили 629 млн 135 тис. грн, показує, що поточні результати майже досягли доповідного рівня, що свідчить про стійкість галузі навіть в умовах війни [25].

У період 2021-2022 рр. спостерігалось скорочення чисельності працівників у ключових сегментах туристичної індустрії: сфера готельного господарства та аналогічних послуг розміщення зафіксувала зниження на 35,7%, діяльність туристичних агентств скоротилася на 33,5%,

туроператорський бізнес продемонстрував падіння на 32,9%, а ресторанна галузь та послуги мобільного харчування зменшилися на 28,2% (рис. 2.2.1.).

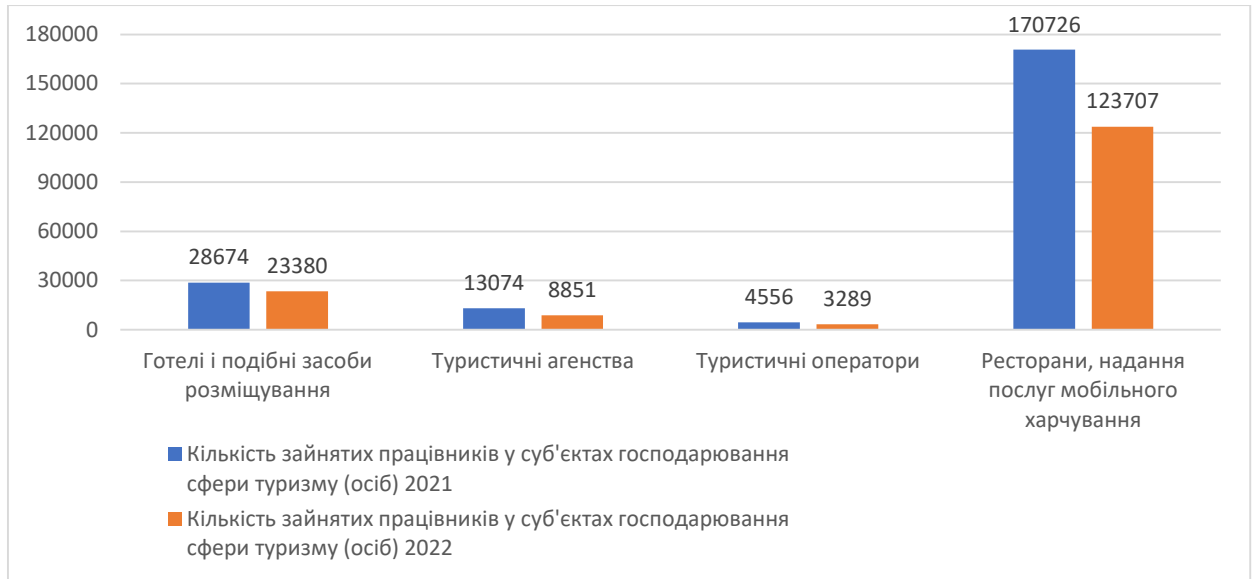

Рис. 2.2.1. Кількість зайнятих працівників у суб'єктах господарювання сфери туризму за 2021-2022 рр., осіб

Джерело: взято з [14]

Варто підкреслити, що загальноекономічна ситуація в країні в 2023 році продемонструвала ознаки стабілізації. Протягом 2023р. переважна більшість підприємств (88%) активно залучали нових співробітників. Особливо важливим є той факт, що 82% працівників та кандидатів на працевлаштування пов'язують свої кар'єрні перспективи з Україною, що створює сприятливі умови для подолання проблем зайнятості [14].

Кінець 2023р. характеризувався зростанням пропозиції вакансій порівняно з попереднім роком за одночасного зниження активності здобувачів роботи. Це свідчить про поступову стабілізацію попиту на робочу силу в умовах скорочення її пропозиції.

Особливого значення набуває створення інклюзивного робочого середовища, зокрема забезпечення працевлаштування осіб з інвалідністю та учасників бойових дій. Третина роботодавців визначає формування різноманітного колективу та професійну реінтеграцію ветеранів як пріоритетне завдання для майбутнього розвитку.

З метою об'єктивної оцінки позицій української туристичної індустрії доцільно здійснити компаративний аналіз з країнами Східноєвропейського регіону, що характеризуються подібними географічними особливостями, культурно-історичними передумовами та рівнем економічного розвитку. У цьому контексті Польща, Румунія та Болгарія виступають основними регіональними конкурентами України на міжнародному туристичному ринку (табл. 2.2.1.).

Таблиця 2.2.1

**Порівняльний аналіз міжнародного туризму України
та країн Східної Європи, 2023р.**

Показник	Україна	Польща	Румунія	Болгарія
Кількість іноземних туристів, млн	1,3	15,8	12,5	10,2
Туристичні надходження (млрд \$)	1,2	18,5	7,4	6,9
Внесок у ВВП (%)	1,30	4,50	3,20	3,90
Зайняті в туризмі (тис. осіб)	135	760	340	280
Основні типи туризму	Культурний, медичний, природний	Культурний, діловий, еко-туризм	Гірськолижний, оздоровчий, культурний	Морський, SPA, фестивальний

Джерело: розраховано на основі даних [2,1,3]

Компаративний аналіз свідчить про значний розрив між українською туристичною галуззю та провідними регіональними гравцями — Польщею, Румунією та Болгарією. Україна демонструє істотне відставання як у туристичних потоках, так і в економічних показниках галузі. Якщо у 2023 році до України прибуло близько 1,3 млн іноземних відвідувачів, то Польща зафіксувала понад 15 млн, а Болгарія з Румунією — по 10 млн туристів. Частка туристичного сектора у валовому внутрішньому продукті України становить лише 1,3%, що майже втричі поступається аналогічним показникам країн-

сусідів. Таке відставання зумовлене поєднанням надзвичайних обставин (військовий конфлікт, погіршення міжнародного іміджу) та структурних проблем — неадекватний стан інфраструктури, недостатня міжнародна промоційна активність, низький рівень цифрової трансформації туристичних послуг. Аналогічна ситуація спостерігається у сфері зайнятості: українська туристична індустрія забезпечує роботою приблизно 135 тис. працівників, що значно поступається польському показнику у понад 700 тис. осіб [1]. Це вказує на неповне використання туристичного потенціалу для генерування нових робочих місць, особливо актуальне для депресивних регіонів з високим рівнем безробіття.

Водночас Україна володіє значними можливостями для прискореного розвитку завдяки унікальному поєднанню природних багатств, культурно-історичної спадщини та самобутніх традицій. За умови ефективної державної підтримки та нормалізації безпекової ситуації країна здатна суттєво активізувати залучення європейських, азіатських туристів та представників української діаспори.

Незважаючи на наявний потенціал та тенденції до зростання, міжнародна туристична індустрія зіштовхується з комплексом серйозних перешкод, що заважають її збалансованому розвитку. Зовнішні та внутрішні фактори ризику, включаючи геополітичні потрясіння, епідеміологічні кризи, фінансово-економічну волатильність та недоліки інфраструктурного забезпечення, здійснюють суттєвий деструктивний вплив на міжнародні туристичні потоки та інвестиційний клімат галузі [3]. Ці виклики набувають особливої гостроти для країн, що розвиваються, передусім для України, яка в умовах збройної агресії вимушена кардинально переосмислювати стратегічні підходи до розвитку туристичної сфери.

За результатами дослідження Європейської Бізнес Асоціації 2021р., лише 35% іноземних респондентів розглядали Україну як привабливу туристичну дестинацію, водночас 40% учасників опитування не змогли охарактеризувати туристичні переваги країни [6]. Анексія Автономної Республіки Крим,

збройний конфлікт у східних регіонах, а згодом і повномасштабна російська агресія сформували стійкий міжнародний імідж України як країни з підвищеними ризиками для туристів. Це суттєво знижує її привабливість для іноземних відвідувачів, для яких безпека подорожі є фундаментальним критерієм вибору дестинації.

Для оцінки місця України в глобальному туристичному контексті важливо проаналізувати показники найбільших туристичних економік світу та їхній внесок у валовий внутрішній продукт. Дані за 2023р. дозволяють зрозуміти масштаби туристичної індустрії у провідних країнах та визначити потенційні орієнтири для розвитку української туристичної галузі у післявоєнний період. (рис. 2.2.2.).

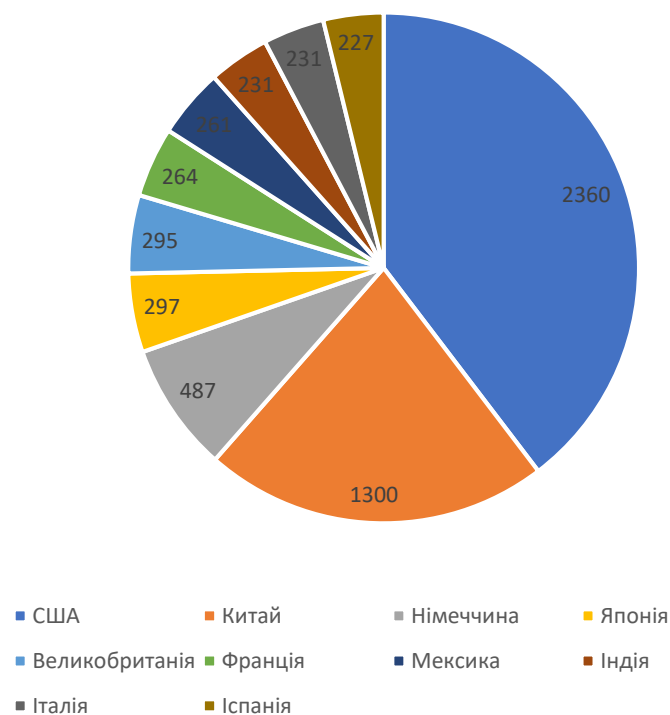

Рис. 2.2.2. Загальний внесок подорожей і туризму у ВВП на провідних туристичних ринках світу у 2023 році (млрд. дол. США)

Джерело: за даними [6,30]

Представлений рисунок демонструє домінування трьох найбільших туристичних економік світу: США беззаперечно лідирують з внеском туризму у ВВП на рівні 2360 млрд доларів США, що становить майже половину від загального обсягу всіх представлених країн. Китай посідає друге місце з показником 1300 млрд доларів, демонструючи потужний розвиток як внутрішнього, так і міжнародного туризму. Німеччина замикає трійку лідерів з результатом 487 млрд доларів. Решта країн показують значно менші, проте все ж вагомі для національних економік результати. Важливу роль у розвитку сучасного туризму відіграє сталість. За рекомендаціями UNWTO, саме принципи сталого туризму допомагають зберігати природу, підтримувати екологічний баланс та соціальну відповідальність. Навіть під час пандемії туристичні стратегії не зупинили свого розвитку, хоча й зазнали змін. Україна також має зосередитись на розвитку сталого туризму, зокрема еко-туризму в Карпатах, на Поліссі, а також на збереженні культурної спадщини — інтегруючи історичні об'єкти в маршрути [28].

Нестабільність геополітичного становища в Україні зіграла роль відразливої «антиреклами» на міжнародному туристичному ринку, ставши ключовим чинником скорочення в'їзного потоку туристів. Адже, обираючи місце для відпустки, туристи перш за все звертають увагу на безпеку та стабільність країни. Структура та обсяги туристичних потоків в Україну в період 2020-2022рр. значною мірою зазнали впливу світової кризи, спричиненої пандемією Covid-19 та карантинними обмеженнями. Відтак, аналізувати вплив російсько-української війни на ситуацію того часу є неможливим [24].

Лідерство США, Китаю та Німеччини обумовлене кількома ключовими чинниками, яких бракує Україні. По-перше, це величезні внутрішні ринки з високою купівельною спроможністю населення, що забезпечує потужний внутрішній туризм. По-друге, ці країни володіють десятиліттями накопиченою туристичною інфраструктурою світового класу, включаючи розвинену транспортну мережу, готельні ланцюги міжнародного рівня та

розважальні комплекси. По-третє, вони мають стабільне політичне середовище та високий рівень безпеки, що є критично важливим для міжнародних туристів. Додатково, ці держави інвестували мільярди доларів у глобальний маркетинг та брендинг, створивши впізнавані туристичні бренди. На відміну від них, Україна до війни мала обмежену туристичну інфраструктуру, недостатню міжнародну промоцію та відносно невисоку купівельну спроможність населення [30]. Поточні військові дії ще більше поглибили цей розрив, тому відновлення української туристичної галузі потребуватиме не лише відбудови зруйнованого, але й створення принципово нової туристичної екосистеми, здатної конкурувати на світовому рівні.

Аналіз економічного впливу та рівня конкурентоспроможності міжнародного туристичного ринку свідчить про те, що туристична сфера є одним із найактивніше зростаючих і перспективних напрямів світової економіки, здатним забезпечувати значний мультиплікативний ефект. Дослідження структури зайнятості у туризмі, порівняльна оцінка позицій України та країн Східної Європи, а також аналіз внеску туризму у ВВП провідних держав демонструють, що міжнародний туризм може стати джерелом суттєвих економічних вигод — передусім за рахунок створення робочих місць, надходження іноземної валюти, розвитку суміжних секторів та підвищення інвестиційної привабливості регіонів.

Крім того, результати дослідження засвідчують, що ефективність функціонування туристичної індустрії значною мірою визначається рівнем розвитку інфраструктури, якістю маркетингової політики та здатністю національного продукту конкурувати на міжнародному ринку. Показово, що країни з потужним туристичним сектором отримують додаткові конкурентні переваги завдяки диверсифікації економіки, зміцненню зовнішньоекономічної позиції та формуванню позитивного міжнародного іміджу. Це підкреслює стратегічне значення туризму для забезпечення сталого розвитку держави та необхідність впровадження ефективної державної політики, спрямованої на посилення економічного потенціалу туристичної діяльності.

РОЗДІЛ 3. СВІТОВІ ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Туристична галузь потребує нових підходів до розвитку. Одним із ключових напрямів сьогодні є сталий розвиток та використання інноваційних маркетингових рішень. Галузь має охоплювати різні цільові аудиторії: від бюджетного сегменту для внутрішніх туристів і молоді, до середнього — для сімейного, культурного та еко-туризму, й до преміального — для туристів з високим рівнем доходу [10]. Гнучка цінова політика й різноманітні пропозиції допоможуть збільшити кількість відвідувачів і доходи економіки.

Міжнародний туризм, взаємодіючи з понад 50 галузями економіки, виступає потужним каталізатором соціально-економічного розвитку країни. Його прогрес забезпечує створення нових робочих місць, сприяє структурній диверсифікації національного господарства, стимулює збереження та розвиток культурної спадщини, підтримує екологічну стійкість природних ресурсів. Водночас туристична галузь активізує впровадження інноваційних технологій в економіці та виступає важливим інструментом міжнародної дипломатії, сприяючи зміцненню взаєморозуміння між державами та народами.

Україна, володіючи вигідним географічним розташуванням у центрі Європи та значним туристично-рекреаційним потенціалом, має всі передумови для побудови конкурентоспроможної туристичної економіки. Однак країна демонструє істотне відставання від світових лідерів туристичної індустрії у сфері розвитку інфраструктурного забезпечення та стандартів надання туристичних послуг [7].

Для забезпечення стійкого зміцнення конкурентних позицій українських туристичних послуг на глобальному ринку в межах стратегічних пріоритетів розвитку необхідно сформувати інтегровану систему державного регулювання, що поєднує правові, організаційні, економічні та фінансові важелі впливу на міжнародну туристичну діяльність. Правова складова

регуляторного механізму повинна забезпечувати дотримання всіма суб'єктами туристичної сфери принципів законності та транспарентності. Ключовими інструментами правового регулювання мають стати національне законодавство, міжнародні конвенції та угоди, нормативні документи профільних міжнародних організацій, а також акти центральних та місцевих органів влади. Організаційна компонента має забезпечувати реалізацію принципів партнерства та взаємодії між органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, представниками приватного сектору, академічної спільноти та громадянського суспільства [7]. Чітка артикуляція функцій та завдань кожного учасника туристичних відносин створить підґрунтя для ефективного розподілу відповідальності у процесах прийняття та реалізації управлінських рішень.

Туристична індустрія демонструє високий рівень адаптивності до впровадження передових інформаційних технологій, що робить її ідеальним сектором для реалізації національної стратегії цифровізації економіки. Масштабна технологічна модернізація туристичної сфери може стати каталізатором економічного зростання України через створення високотехнологічної, конкурентоспроможної галузі європейського рівня. Впровадження комплексної цифрової екосистеми в туризмі, що охоплює персональні комп'ютери, інтернет-платформи та мобільні додатки, дозволить створити загальнодоступну, інформаційно насичену та економічно ефективну туристичну інфраструктуру [15]. Така система забезпечить значне підвищення продуктивності галузі, створення нових робочих місць у сфері ІТ та туристичних послуг, а також залучення додаткових інвестицій у національну економіку.

Українська туристична індустрія навіть у довоєнний період характеризувалася комплексом структурних проблем та потребувала кардинальної модернізації. На сьогодні значна частина туристичних активів зазнала руйнувань, пошкоджень або забруднення внаслідок військових дій, що призвело до виведення з експлуатації великих територіальних масивів

туристичного призначення. Попри ці виклики, галузь зберігає операційну спроможність та активно досліджує шляхи відновлення своєї діяльності. Україна володіє суттєвим потенціалом для імплементації та розвитку інноваційних рішень в економіці, включаючи туристичний сектор. Підтвердженням стратегічної важливості інноваційних векторів розвитку є систематичний збір офіційної статистики щодо кількості туристичних підприємств, що впроваджують електронну комерцію, застосовують цифрові маркетингові інструменти та використовують платформи соціальних мереж [20]. Аналізуючи перспективи інноваційної трансформації туристичної сфери, слід підкреслити критичну роль технологічних нововведень як ключового фактора підвищення конкурентоспроможності та формування високоякісного туристичного продукту. Вітчизняна туристична галузь має певний практичний досвід застосування сучасних технологій та демонструє готовність до адаптації глобальних інноваційних тенденцій.

Зазвичай закордонні мандрівники обмежуються відвідуванням кількох популярних міст, хоча численні українські області пропонують виняткову природні пам'ятки, культурну спадщину та історичні локації, які можуть привабити іноземних гостей. Створення альтернативних туристичних шляхів таких як : відвідування фортець, старовинних поселень, заповідників — допоможе збільшити туристичні надходження у менш економічно розвинутих областях. Фінансова ефективність міжнародного туризму визначається не тільки потоком відвідувачів, але й рівнем їхніх витрат. За умови відповідності сервісу сподіванням, мандрівники схильні витратити більші суми. З цієї причини критично важливо вдосконалювати кваліфікацію працівників туристичної індустрії, гідів, готельного бізнесу та інших суміжних галузей. Для того щоб іноземці надавали перевагу Україні як туристичному напрямку, необхідна послідовна промоційна стратегія [16]. Вона охоплює представництво на міжнародних туристичних форумах, партнерство з зарубіжними туристичними агентствами, розширення культурних зв'язків, а

також формування іміджу України як надійної, доброзичливої та привабливої DESTИНАЦІЇ для мандрівників.

Розвиток міжнародного туризму в Україні потребує комплексного підходу, що охоплює декілька ключових напрямків. Успішна реалізація цих заходів може суттєво підвищити внесок міжнародного туризму у економіку України, створити нові робочі місця та сприяти регіональному розвитку. Водночас це допоможе сформувати позитивний образ України у світі та зміцнити її позиції на глобальному туристичному ринку (рис. 3.1.)

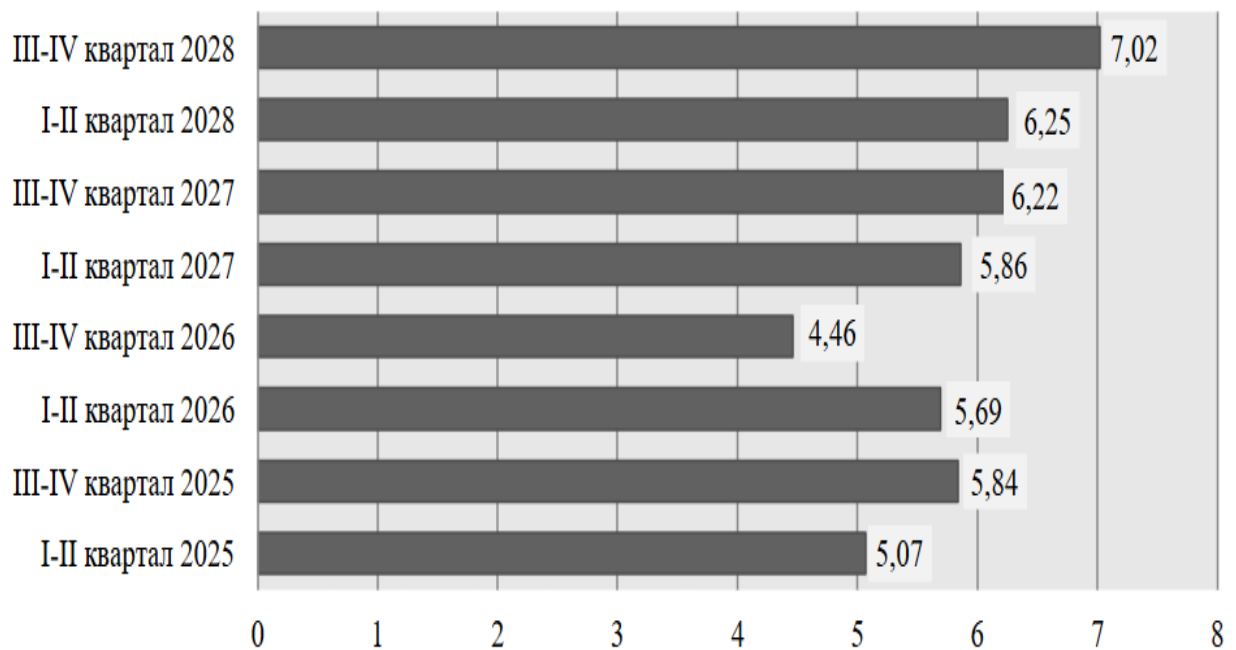

Рис. 3.1. Прогнози іноземних інвестицій Європейських країн-донорів на розвиток туристичних дестинацій в регіональних системах України, 2025-2028рр., млрд EUR

Джерело : за даними [31]

Зарубіжні капіталовкладення в туристичні об'єкти України виявляють стійку динаміку зростання, що відображає підвищення довіри європейських інвесторів до можливостей вітчизняного туристичного ринку. Послідовне збільшення інвестиційних потоків засвідчує як стабілізацію внутрішньої ситуації, так і привабливість туристичної галузі для економічного відродження країни.

Міжнародний туризм володіє потужним впливом на економіку України, забезпечуючи надходження іноземної валюти, модернізацію інфраструктури, генерування зайнятості та активізацію пов'язаних секторів економіки (логістики, готельної індустрії, роздрібної торгівлі, ресторанного бізнесу). В умовах постконфліктного відновлення цей напрям може стати особливо значущим для регіонального піднесення та створення привабливого образу держави у світі.

Враховуючи позитивні інвестиційні тренди, міжнародний туризм має всі передумови перетворитися на провідний драйвер економічного піднесення України. Досягнення цієї мети потребує впровадження цілеспрямованої урядової стратегії, спрямованої на заохочення інвестицій, удосконалення стандартів туристичного обслуговування та активне позиціонування українського туристичного бренду на зовнішніх ринках.

В цілому, посилення туристичної конкурентоспроможності України вимагає створення сприятливого іміджу країни, оптимізації бюрократичних процедур для іноземних гостей та забезпечення високих стандартів комфорту і безпеки під час їх відвідування. Істотне значення для розвитку туристичного сектору мають центри туристичної інформації. Відповідно до даних Державної агенції розвитку туризму, наразі в Україні працює 88 центрів туристичної інформації (рис. 3.2.).

Аналіз географічного розміщення туристично-інформаційних центрів (ТІЦ) України станом на 2024 р. демонструє асиметричне розташування туристичної інфраструктури в межах країни. Основна концентрація ТІЦ припадає на західні регіони, особливо Львівську, Івано-Франківську та Закарпатську області, що обґрунтовується їхнім значним туристичним потенціалом, багатою історико-культурною спадщиною та унікальними природними ресурсами.

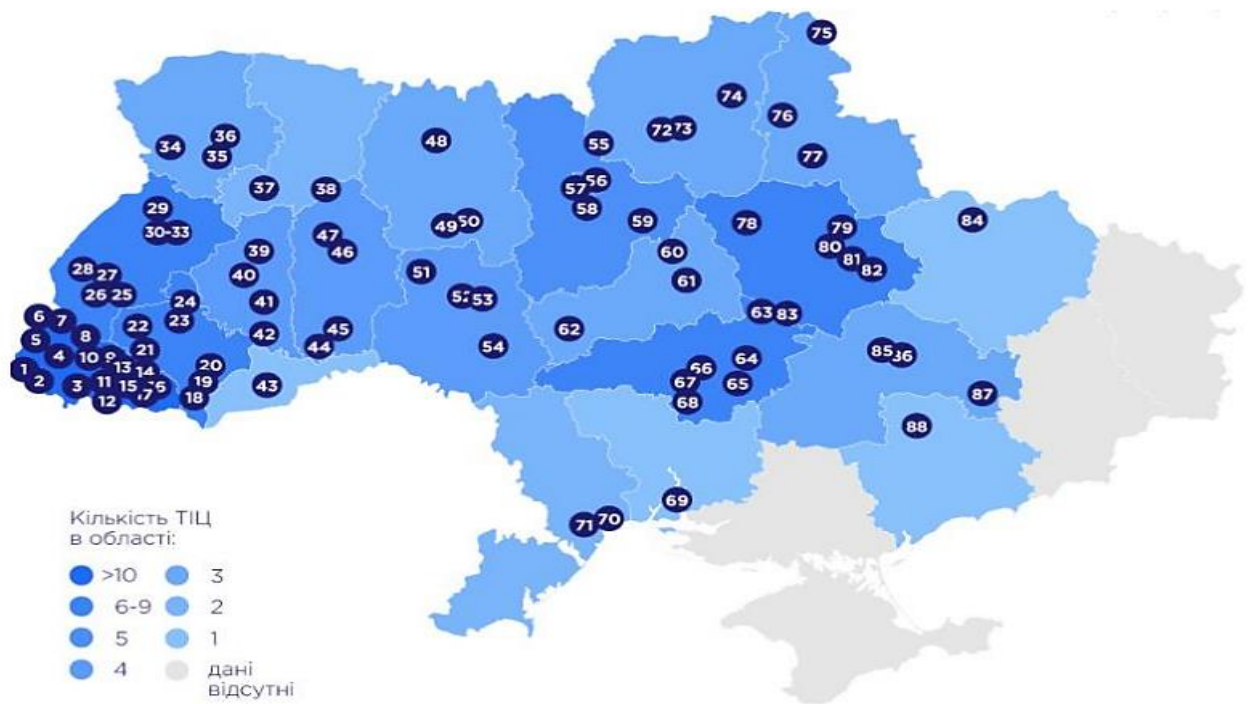

Рис. 3.2. Туристично-інформаційні центри України, 2021-2024 р.

Джерело : за даними [32].

Така мережа інформаційних центрів відіграє стратегічну роль у перспективному розвитку вітчизняного туризму. Вона забезпечує не тільки підвищення якості туристичного сервісу, але й поглиблення знань про національний туристичний продукт. Функціонування ТІЦ мотивує місцеві спільноти до розширення туристичних пропозицій, активізує регіональну економічну діяльність та формує привабливіший інвестиційний клімат територій. Доцільним видається активне створення та технічне оновлення туристично-інформаційних центрів у східних і південних областях як механізму збалансованого туристичного розвитку України. Такий підхід сприятиме посиленню позицій держави на глобальному туристичному ринку та зростанню її конкурентних переваг.

Безумовно, втілення цих перспектив потребуватиме значних зусиль з боку державних інституцій, приватного сектору та громадських організацій. Актуальною є розробка масштабної Концепції постконфліктного відродження туристичної галузі України, яка окреслить завдання, напрями та інструменти трансформації сектору в період після кризи. Така Концепція повинна

включати великі капіталовкладення в туристичну інфраструктуру, розвиток кадрового потенціалу, просування та технологічні рішення. Рівнозначно критичною стане координація діяльності всіх учасників туристичного процесу - державних установ, регіональних центрів, туристичних підприємств, навчальних закладів, громадських ініціатив. Тільки завдяки співпраці та об'єднанню зусиль вдасться ефективно використати обмежені відновлювальні ресурси та направити їх на розбудову найбільш багатообіцяючих туристичних регіонів та пропозицій.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що міжнародний туризм відіграє важливу роль в економічному розвитку України. Він забезпечує надходження іноземної валюти, сприяє створенню нових робочих місць, підтримує діяльність суміжних галузей і позитивно впливає на формування валового внутрішнього продукту. Кошти, які залишають іноземні туристи, створюють мультиплікативний ефект, стимулюючи грошовий обіг у багатьох секторах економіки. Особливої уваги заслуговує регіональний потенціал України. Багато областей мають туристичні ресурси, які ще не включені до основних маршрутів. Це відкриває можливості для диверсифікації туристичних напрямів, розвитку маловідомих територій і рівномірнішого розподілу економічних вигод від туризму між регіонами. Такий підхід може суттєво підвищити загальну ефективність галузі.

Під час дослідження підтвердилася важлива роль якості туристичних послуг. Іноземні туристи більше витрачають тоді, коли отримують високий рівень обслуговування. Тому професійна підготовка кадрів у сфері туризму, знання мов, вміння працювати з клієнтами — це критично важливі умови для економічного зростання через туризм.

Ще один важливий момент — необхідність системного підходу до просування України як туристичної дестинації. Позитивний імідж країни, участь у міжнародних виставках, співпраця з іноземними туроператорами, розвиток культурної дипломатії — усе це формує цікавість до України та збільшує кількість туристів. Досвід останніх років показав, що туристична галузь здатна швидко адаптуватися до складних умов. Малі та середні підприємства часто об'єднуються у мережеві структури, що дозволяє оперативно реагувати на виклики. Така гнучкість є важливою перевагою в сучасних умовах.

Для подальшого розвитку туризму важливо визначити стратегічні пріоритети: розвиток сталого туризму, покращення підготовки кадрів,

залучення іноземних інвестицій, розширення міжнародного співробітництва та створення сприятливого середовища для бізнесу. Якщо реалізувати ці завдання комплексно, міжнародний туризм може стати одним із драйверів економічного зростання України та важливим інструментом її інтеграції у світове економічне середовище. Щодо розвитку специфічних туристичних сегментів, пріоритетними для України повинні стати напрями, що ґрунтуються на багатій культурній спадщині, унікальних природних ландшафтах, оздоровчих традиціях та національній ідентичності з врахуванням змін у споживчих трендах. Особливої уваги заслуговуватиме створення туристичних програм, присвячених увічненню пам'яті та мужності, донесенню історичних уроків до міжнародної аудиторії. Ефективна реалізація цих напрямів потребуватиме розробки високоякісних та справжніх туристичних пропозицій, конструктивного партнерства влади, приватного сектору та місцевих спільнот, активного маркетингу на міжнародних ринках.

Проте фундаментальною основою успішної туристичної трансформації України має стати об'єднання та концентрація зусиль українського суспільства навколо єдиної мети - досягнення миру, відбудови та сталого розвитку країни. Саме стійкість та незламність українців, їхня толерантність та радушність до світу попри найскладніші виклики здатні стати тим особливим туристичним брендом, який притягуватиме мільйони гостей з різних континентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналітичні дані. *Офіційний сайт Eurostat - European Statistics*. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
2. Аналітичні дані. *Офіційний сайт World Tourism Organization* . URL: <https://www.unwto.org/>
3. Аналітичні дані. *Офіційний сайт World Travel & Tourism Council (WTTC)*. URL: <https://wttc.org/>
4. Аналітичні дані. *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
5. Галько О.В. Оцінювання динаміки розвитку міжнародного туризму в Україні. *Економіка та інноваційний розвиток національного господарства* 2023. № 5. С. 67-73.
6. Горшечник А.В. Управління туристичним потенціалом регіону в контексті сталого розвитку. Дніпро, 2018. 20 с.
7. Гультай І.І. Менеджмент туристичних підприємств в умовах цифрової трансформації. Київ, 2021. 189 с.
8. Демко В.С., Свиноус І.В. Макроекономічний аналіз туристичного потенціалу України в міжнародному співробітництві. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. Запоріжжя: Друкарня ТДАТУ, 2023. № 3 (49). 152 с.
9. Ковальчук Е. В. Дослідження маркетингових стратегій туристичних підприємств. *Економіка та управління*. 2024. № 3. С. 249-256.
10. Духневич О.В. Економічна роль туризму: багаторівневий вплив на створення робочих місць та генерування доходів. *Вісник НТУ "ХПІ"*. 2023. № 4. С. 140-141.
11. Джинджоян В.В., Корнєєв М.В., Ходак О.В., Небаба Н.О. Економіка та менеджмент міжнародного туризму. Київ, 2024.

12. Євтушенко О. В., Курінна А. Т. Роль туризму в розвитку національної економіки України». *Бізнес Інформ*. 2018. № 11. С. 249-257.
13. Журба І., Несторишен І., Матюх С. Економіка підприємств туристичної галузі: проблеми та перспективи розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2022. № 2. Том 2. С. 7-12.
14. Козоріз О. Є. Інклюзивний розвиток і зайнятість в туризмі: наслідки війни в Україні. *Вісник ХНПУ*. 2023. № 8. С. 457-462.
15. Кучай О. Інтернет-технології та міжнародний туристичний бізнес. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. 2023. № 26. С. 45-55.
16. Лало О.С. Розвиток міжнародного туризму в Україні в умовах невизначеності. *Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ*, 2024.
17. Маюн В. Я. Вплив сучасних геополітичних наративів на розвиток міжнародного туризму. *Міжнародні економічні відносини в епоху становлення смарт-суспільства 5.0: збірник праць учасників студ. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 21 лист. 2024 р.)*. Поліський національний університет, 2024. С. 77-80.
18. Маюн В. Я. Туризм у політиці економічної та соціальної згуртованості ЄС. *Політика згуртування ЄС: реальність, виклики та перспективи: збірник праць учасників міжн. конф. (м. Житомир, 09 травня 2025 р.)*. Поліський національний університет, 2025. С. 17-20
19. Демко В. С. Значення розвитку міжнародного туризму в світі. *Сучасні тенденції розвитку туризму: збірник праць учасників наук. конф. (м. Чернівці, 15-16 травня 2024 р.)*. С. 28-32.
20. Юхновська Ю. О., Діденко А. В., Корнелюк Б. В.. Напрями інноваційного розвитку туристичної сфери. *Таврійський науковий вісник*. 2024. № 19. С. 321-329.
21. Аналітичні дані. *Офіційний сайт Національної туристичної організації України*. URL: <https://nto.ua/>

22. Аналітичні дані. *Офіційний сайт Державного агентства розвитку туризму України*. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/u-2024-roci-do-derzhbyudzhetu-vid-turistichnoyi-galuzi-vzhe-nadiyshlo-616-mln-grn>
23. Аналітичні дані. *Офіційний сайт Державної прикордонної служби України*. URL: <https://dpsu.gov.ua/uk>
24. Пігуляк М., Гонта О. Міжнародний туризм в Україні: реальність і перспективи розвитку в умовах воєнного стану. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2023. № 3. С. 28-35.
25. Сахно К. Є. Стан та динаміка туристичних потоків в'їзного туризму в Україну. *Збірник матеріалів студентських наукових робіт за підсумками науково-дослідної роботи студентів ТДАТУ за 2024 рік*. Мелітополь: ТДАТУ, 2024. С. 122-125.
26. Скільки іноземців відвідали Україну у 2024 році та з яких країн приїжджали найчастіше. *Visit Ukraine Today*. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/5780/how-many-foreigners-visited-ukraine-in-2024-and-from-which-countries-did-they-come-most-often>
27. Скрипка І. В. Вплив міжнародного туризму на соціально-економічний розвиток України: *навч. посіб.* Київ: КНЕУ, 2018. 236 с.
28. Сталий туризм через напрями: Майорка приймає Глобальну зустріч INSTO у 2024 році та III Саміт екологічних напрямків. *Всесвітня туристична організація (англ. World Tourism Organization, UNWTO)*. URL: <https://www.unwto.org/news/sustainable-tourism-throughdestinations-mallorca-hosts-2024-global-insto-meeting-and-iii-sustainable-destinations-summit>
29. Ключник А. В. Теоретичний аналіз поглядів на визначення міжнародного туризму. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2016. № 1. С. 20-26.
30. Аналітичні дані. *Офіційний сайт Статиста*. URL: <https://www.statista.com/statistics/1062267/tourism-gdp-share-by-country-worldwide/>

31. Цвілий С. М. Механізм генерації інвестиційного потенціалу розвитку індустрії туризму на платформі ДПП: відновлення економіки України. 2024.

32. Шейкіна Д.В. Інновації у розвитку туризму. 2024.

ДОДАТКИ